

Lauljaid on vaja tingimata abistada, nendega arvestamine aitab dirigendil head tervikut kujundada. Me kõik tahame, et helilooja nooti kirjutatu väljenduks võimalikult hästi. Dirigendi ülesanne on luua säng, kus muusika saaks vabalt voolata.

### Lauljate ringkonnast on kuulda rahulolematust, et meie ooperi püsitrupp on nii väike.

Näiteks Soomes on teater püsipalgal solistidest loobunud. Mina arvan küll, et trupp peab olema: ühine töö arendab, toetab ühtset mõtlemist. Aga mitte kusagil maailmas ei toimi ooper praegu ainult püsitrupi najal. Läheks monofoonseks, kui näeme täna sama lauljat koomilises ja homme traagilises rollis. Teater peab saama vaheldust, aga kuidas see proportsioon külaliste osas peaks olema, ei oska keegi öelda – tuleb teha väga põhjalikke kalkulatsioone. Selge on see, et teater peab suutma funktsioneerida ja kõiki lauljaid pole võimalik truppi koguda, see oleks ka majanduslikult võimatu. Ehk ainult siis, kui kõik eesti lauljad elaksid Tallinnas – aga siis poleks neil suurem osa ajast piisavalt rakendust.

### Kui rahvusoper toob aastas välja vaid kaks uudisoperit, siis millest lähtute teose valimisel? Kuidas leida tasakaal solistide arendamise, uudisteoste tellimise ja publiku ootuste vahel?

Siin on väga palju aspekte. Kui „EV 100“ tähistamisega seoses tuli välja tava-pärasest rohkem algupärandeid, siis selge on see, et nüüd neid mõnda aega ei tule. Alati pole moodsad ooperid ka lauljatele kõige arendavamad. Muidugi püüame mõelda ka publikule, tasakaalustada afišši. Samal ajal on meil järgmise ooperi algupärandi konkurss väljakuulutamisel ja ilmselt 2022. või 2023. aastal on järgmise uudisteoste esiettekanne. Seni pöördume taas maailmaklassika poole ja püüame ikka soojas hoida ühe Eesti parima ooperi, Eino Tambergi teose „Cyrano de Bergerac“.

### Olete juba meedias välja käinud mõned heliloojad, kelle oopereid plaanite välja tuua: Tšaikovski, Puccini, Verdi. Kas ka konkreetset teosed on paigas?

Mulle tundub loogiline, et kunstiline juht võiks teha eeskätt neid asju, mis talle meeldivad, sest neid teeb ta ehk suure tõenäosusega suhteliselt hästi. Kuna inimesed vajavad elamusi, ei olegi tegelikult tähtis konkreetne teos, vaid kas see on hästi tehtud ja toimib lavastusena. See omakorda eeldab, et on hea

lavastus ja visuaalne pool. Muidugi peame ka püüdma repertuaari tasakaalus hoida, et kõik ei läheks ühte nurka. Muidugi pakuks mulle huvi tuua n-ö triptühhonina välja Verdi Shakespeare'i ooperid ehk „Macbeth“, „Othello“ ja „Falstaff“. Soovinimekirjas on veel Tšaikovski „Jevgeni Onegin“, Debussy „Pelléas ja Melisande“, Puccini „Madame Butterfly“, Raveli „Laps ja nõidus“, Stravinski „Elupõletaja tähelend“, Janáčeki „Kaval rebaseke“, suurprojektidena Puccini „Turandot“ ja Britteni „Peter Grimes“. Tahaksin jätkata Wagneritega, järke ootab „Lohengrin“.

Paraku peame iga lavastust mängima teatud arv kordi – vähemalt 25 korda, näitab teatrijuht Aivar Mäe matemaatika. Seda on väga palju. Seega, kui teos on igal aastal kavas viis korda, teeb see kokku viis aastat. See paneb omad piirid peale. Üks asi, kui palju suudame uuslavastusi välja tuua, neid õppida, aga eeskätt peame arvestama, kui palju saame lavastuste peale kulutada, sest teatripileti hinda tõsta ei tahaks.

### See on niigi kõrge, eriti võrreldes näiteks Läti Rahvusoperiga.

Ma pole täpselt kursis, aga ei tahaks pileti hinnaga teha ooperist elitaarset kunsti. Hästi, Pariisis võib küll osta 400euroseid ooperipileteid, aga seal müüakse kõrgele rõdule ka viieeuroseid.

Ooper ei ole midagi elitaarset, aga see peab olema visuaalne ja pakkuma elamusi. Nii kui mainida sõna „visuaalne“, hakkavad peas liikuma rahanumbrid, sest igasugused kujunduslikud elemendid on äärmiselt kulukad. Käsitöö on kulukas, materjalid on kulukad. Mõtlen õudusega sellele, kui üleöö peaks juhutama see õnn – või õnnetus? –, et meil on uus ooperiteater. Selleks et saada taustale must riie, tuleks seda osta kümme korda rohkem kui praegu!

### Seda ohtu meil õnneks või kahjuks ei ole. Vähemalt nii võis välja lugeda intervjuust Tõnis Lukasega.\*

Õnneks see valitsus ei püsi.

### Eks valitsuste ja ministritega on ka sama lugu nagu teatri ja dirigentidega. Need, kes parajasti võimul on, teevad ikka valesid otsuseid.

Kahjuks pole võimalik teha otsuseid, mis loovad üldise rahulolu. Saame teha ainult lavastusi, millega vaatavad rahule jäävad. Aga otsuste tasandil on ikka nii, et üks tahab rohkem balletti, teine operetti, keegi soovib klassikat ja keegi moderni. Tööjaotus võiks rohkem paigas olla. Minu arvates võiks rahvusoper jätta muusikalizanri Vanemuise teatritele ja selle arvelt pühenduda spetsiifilisele

mõttes keerukamatele asjadele – ma ei saa öelda nõudlikumatele, sest muusikali hästi tegemine on samuti väga raske.

### Kriipsutada alla, et meil on rahvusoper, mitte rahvuslik muusikateater?

Samal ajal soovime arvestada igasuguse publikuga, sest Vanemuise Tallinnas esinemise suutlikkusel on ka teatud piirid. *Crossover*’it tehakse igal pool maailmas. Meil on küsimus pigem mõistlikus proportsioonis.

### Rõhutasite enne lavastuse tähtsust. Ometi on eesti ooperilavastajate pöud jätkuv teema. Kas rahvusoper peaks eeskätt meie lavastajatele võimalusi pakkuma või kutsuma siia pigem maailmas tuntud nimesid?

Millal nägime viimati Eestis tõelist maailmanimega ooperilavastajat? Huvitava tegijad ei tule siia raha pärast, vaid juhul, kui saavad siin midagi põnevat katsetada. Muidugi, see, mis toimib Saksamaal, ei pruugi töötada Eestis. Ka Euroopas on igas kultuurikontekstis omad märgisüsteemid, mis tingimata ei kattu, rääkimata siis veel Aasiast. Kas me tahame olla lokaalsed, regionaalsed või globaalsed? Laias laastus tahaksime olla kõik kolm korraga. Igast vaatenurgast võib tulemus olla erisugune.

### Aga mis on Estoniale neist kolmest primaarne?

Rahvusoperi mõju on eeskätt lokaalne, aga ta peab olema siiski ka üleilmselt tuvastatav. Kui rahvusoper ei tooda rahvusvahelisel tasandil arvestatavaid teoseid, on ta ebaõnnestunud.

### Ooperiteatri eelis draamateatrite ees on see, et seal käib rahvusvahelist publikut.

Praegu on välispubliku osakaal kahjuks vähenenud. Täituvus on aga korralik, eriti hästi müüvad operett ja ballett. Tahan aga veel hüpata tagasi lavastajate teemale. Nende sissetoomine on ääretult vajalik – nagu oleks vajalik ka dirigentide import, mis on kahjuks meie töö ja rahastamisskeemi puhul välistatud. *Stagione*-süsteemis, hooaja kaupa töötavas teatris oleks see võimalik.

Mis lavastajatesse puutub, siis pea-aegu igas ooperisuurlinnas on mõni lavastaja, kes tegi kunagi ühe hea lavastuse ja jätkab tegutsemist, turunduslikult on tal korralik kiidukoor taga ja nii ta seal aina lavastab. Kolleegidel sageli ei sobi öelda, et see ei kõlba kuhugi. Tohutult keeruline on tunda ära selline lavastaja, kellel on annet, aga pole olnud piisavalt võimalusi. Ei jõua käia ju kõigis teatrites kõiki etendusi vaatamas. Väga häid lavastusi tehakse igal pool. Kui rääkida uutest tulijatest Eestis, siis Robert Annus lavastas Tartus Puccini „Madama Butterfly“: ta ei julgenud väga riskeerida, aga lavastus ei seganud muusikat. Välja kukkus heas mõttes traditsiooniline ja

toimiv lavastus, mis annab ehk julgust veel proovida.

### Estonias pole läbi aegade lavastatud ühtki Bellini ooperit, üldse on *bel canto* olnud vaeslapse osas. Olete ise küll seda tühimikku proovinud täita kontsertettekannetega, viimati töite esitusele Donizetti „Anna Bolena“.

Ka Bellini oopereid oleks meil lihtne teha, kui teater töötaks hooajasüsteemis: korjaks lauljad kokku Eestist ja üle maailma, teeks ära ja siis unustaks. On raske kujutleda, et need oleksid viis aastat mängukavas. Need süžeed on tänapäeva mõistes aegunud, kuigi on ka erandeid, näiteks Bellini „Uneskõndija“ võiks olla lustakas lavastus.

### Milline repertuaar võiks praegusele trupile eriti hästi sobida?

Lauljate vajadused on erinevad. Öelda, et just see tükk sobib meie trupile, polegi nii lihtne. Järgmiste aastate valikud on tehtud enne mind. Kuna tunnen suurt huvi prantsuse ooperi vastu, sobib minu arvates sügisene uuslavastus, Gounod’ „Romeo ja Julia“ ülihästi. Sellega on meil terve teemafestival välja panna: veel ballett „Romeo ja Julia“ ja muusikal „West Side Story“.

### Peale publiku kasvatamise tuleb tegeleda ka noore kaardiväega. Kas rahvusoperil on uusi plaane seoses noorte kaasamisega, näiteks korraldada ettelaulmisi? Noored ootavad kindlasti oma võimalust.

Igal hooajal on teatris vähemalt kaks ettelaulmist, kuhu igaüks saab tulla. Ometi teame hästi, kes on kes eesti noorte lauljate hulgas. Eriti puudutab see mehi, keda on meil vähe. Järjekorras ukse taga rääkida ei saa, pigem otsime tikutulega soliste, kes vähegi mõõdu välja annavad. Juba sügisese „Romeo ja Julia“ lavastuses on noortele antud võimalus, näiteks teevad rolli Vanemuises end soodsas valguses näidanud Tamar Nugis ja Janari Jorro. Jätkub ka koostöö Eesti muusika- ja teatriakadeemia ooperistuudioga: loodan väga, et see on senisest ladusam. Seal on olnud mõningaid probleeme, aga riidu minnakse ikka siis, kui küsimus on rahas ja riiklikus mõttes on kogu kultuurirahastus ju ainult sandikopikad võrreldes kas või sotsiaal- või kaitsekulutustega. Siis tundub just eriti alatu, kui isegi neid väikseid summasid vähendatakse: riigi mõistes ei muuda see midagi, aga ühele asutusele võib see olla suur hoop. Seda on hästi näha näiteks noorte muusikute konkurssidel. Kuna rahaliselt pillimängu ei väärtustata, peetakse noorte hulgas seda fanaatikute pärusmaaks. Seetõttu on ka konkurssidel osalejate hulk vähenenud ja see on pikaajalise nälgutamise tulemus. Lapsevanemad üritavad kõigest väest oma võsukeste huvi lämmitada ja suunata neid midagi muud tegema.

Järg pöördel.

**Ooperilavastuse õnnestumises pole dirigendi rollikunagi liiga tähtsaks peetud. Rohkem räägitakse ikka lauljatest. Dirigent on asendamatu lavastuse kui terviku kujundamisel.**